

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ПАРЛАМЕНТ

СЪВЕТ

Брюксел, 13 юни 2024 г.
(OR. en)

2023/0077/B (COD)
LEX 2374

PE-CONS 2/1/24
REV 1

ENER 11
ENV 27
CLIMA 17
COMPET 22
CONSOM 6
FISC 3
CODEC 28

**ДИРЕКТИВА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА
ЗА ИЗМЕНЕНИЕ НА ДИРЕКТИВИ (ЕС) 2018/2001 И (ЕС) 2019/944
ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПОДОБРЯВАНЕТО НА СТРУКТУРАТА
НА ПАЗАРА НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЯ В СЪЮЗА**

ДИРЕКТИВА (ЕС) 2024/...
НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА

от 13 юни 2024 година

за изменение на директиви (ЕС) 2018/2001 и (ЕС) 2019/944
по отношение на подобряването на структурата на пазара на електроенергия в Съюза

(Текст от значение за ЕИП)

ЕВРОПЕЙСКИЯТ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взеха предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 194, параграф 2 от него,

като взеха предвид предложението на Европейската комисия,

след предаване на проекта на законодателния акт на националните парламенти,

като взеха предвид становището на Европейския икономически и социален комитет¹,

като взеха предвид становището на Комитета на регионите²,

в съответствие с обикновената законодателна процедура³,

¹ ОВ С 293, 18.8.2023 г., стр. 112.

² ОВ С, С/2023/253, 26.10.2023 г., ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2023/253/oj>.

³ Позиция на Европейския парламент от 11 април 2024 г. (все още непубликувана в Официален вестник) и решение на Съвета от 21 май 2024 г.

като имат предвид, че:

- (1) От септември 2021 г. насам се наблюдават много високи цени и нестабилност на пазарите на електроенергия. Както е посочено от Агенцията на Европейския съюз за сътрудничество между регулаторите на енергия (ACER) в нейната окончателна оценка на структурата на пазара на едро на електроенергия в ЕС от април 2022 г., това се дължи главно на високата цена на газа, който се използва като суровина за производството на електроенергия.
- (2) Ескалацията на руската агресивна война срещу Украйна, която е страна по Договора за създаване на Енергийна общност⁴, и свързаните с нея международни санкции от февруари 2022 г. насам доведоха до криза с доставките на газ, причиниха сътресения на световните пазари на енергия, изостриха проблема с високите цени на газа и оказаха значително верижно въздействие върху цените на електроенергията. Руската агресивна война срещу Украйна предизвика несигурност също така по отношение на доставките на други суровини, като например антрацитни и черни въглища и суров нефт, използвани в инсталации за производство на електроенергия. Тази несигурност доведе до значително допълнително увеличаване на нестабилността на цените на електроенергията. Намалената наличност на някои ядрени реактори и ниското производство от страна на водноелектрическите централи доведоха до допълнително увеличение на цените на електроенергията.

⁴ OB L 198, 22.7.2006 г., стр. 18.

- (3) В отговор на тази ситуация, в съобщението си от 13 октомври 2021 г. „Справяне с нарастващите цени на енергията: набор от мерки за действие и подкрепа“ Комисията предложи набор от мерки, които Съюзът и неговите държави членки могат да използват за справяне с непосредственото въздействие на високите цени на енергията върху битовите клиенти и предприятията, включително подпомагане на доходите, данъчни облекчения, икономии на енергия и мерки за съхраняване на горива, и за укрепване на устойчивостта на бъдещи ценови шокове. В съобщението си от 8 март 2022 г., озаглавено „REPowerEU: Съвместни европейски действия за по-сигурна и устойчива енергия на достъпни цени“, Комисията очерта редица допълнителни мерки за укрепване на инструментариума и за реакция на нарастващите цени на енергията. На 23 март 2022 г. Комисията също така установи временна рамка за държавна помощ, за да допусне определени субсидии с цел смекчаване на въздействието на високите цени на енергията.
- (4) В съобщението си от 18 май 2022 г. Комисията представи плана REPowerEU, с който се въвеждат допълнителни мерки, насочени основно към икономии на енергия, диверсификацията на енергийните доставки, целта за увеличена енергийна ефективност и ускореното внедряване на енергията от възобновяеми източници с цел да се намали зависимостта на Съюза от руските изкопаеми горива, включително предложение за увеличаване на целта на Съюза за 2030 г. по отношение на брутното крайно потребление на енергия от възобновяеми източници на 45 %. Освен това в съобщението на Комисията от 18 май 2022 г. „Краткосрочна намеса на енергийния пазар и дългосрочни подобрения на структурата на пазара на електроенергия – курс за действие“, в допълнение към определянето на допълнителни краткосрочни мерки за справяне с високите цени на енергията, бяха набелязани потенциални области за подобряване на структурата на пазара на електроенергия и беше обявено намерението да се направи оценка на тези области с оглед на промяна на законодателната рамка.

- (5) За да се справи спешно с кризата, свързана с цените на енергията, и с опасенията, свързани със сигурността, и за да противодейства на покачването на цените за гражданите, Съюзът прие няколко правни акта, включително Регламент (ЕС) 2022/1032 на Европейския парламент и на Съвета⁵, с който беше въведен строг режим за съхраняване на газ, Регламент (ЕС) 2022/1369 на Съвета⁶, с който бяха осигурени ефективни мерки за намаляване на потреблението на газ и електроенергия, Регламент (ЕС) 2022/1854 на Съвета⁷, с който бяха въведени режими за ограничаване на цените, за да се избегнат извънредни печалби както на пазара на газ, така и на пазара на електроенергия, и Регламент (ЕС) 2022/2577 на Съвета⁸, с който бяха установени мерки за ускоряване на процедурите за издаване на разрешения за инсталации за енергия от възобновяеми източници.

⁵ Регламент (ЕС) 2022/1032 на Европейския парламент и на Съвета от 29 юни 2022 г. за изменение на регламенти (ЕС) 2017/1938 и (ЕО) № 715/2009 във връзка със съхранението на газ (ОВ L 173, 30.6.2022 г., стр. 17).

⁶ Регламент (ЕС) 2022/1369 на Съвета от 5 август 2022 г. относно координирани мерки за намаляване на търсенето на газ (ОВ L 206, 8.8.2022 г., стр. 1).

⁷ Регламент (ЕС) 2022/1854 на Съвета от 6 октомври 2022 г. относно спешна намеса за справяне с високите цени на енергията (ОВ L 261 I, 7.10.2022 г., стр. 1).

⁸ Регламент (ЕС) 2022/2577 на Съвета от 22 декември 2022 г. за определяне на рамка за ускоряване на внедряването на енергия от възобновяеми източници (ОВ L 335, 29.12.2022 г., стр. 36).

- (6) Добре интегрираният пазар на енергия, основан на регламенти (ЕС) 2018/1999⁹, (ЕС) 2019/942¹⁰ и (ЕС) 2019/943¹¹ на Европейския парламент и на Съвета, както и на директиви (ЕС) 2018/2001¹², (ЕС) 2018/2002¹³ и (ЕС) 2019/944¹⁴ на Европейския парламент и на Съвета, които заедно се означават като пакета „Чиста енергия за всички европейци“, приет през 2018 г. и 2019 г., позволява на Съюза да се възползва от икономическите ползи от единния пазар на енергия при всякакви условия, като гарантира сигурността на доставките и поддържа процеса на декарбонизация, за да се постигне целта на Съюза за неутралност по отношение на климата. Освен това трансграничната междусистемна свързаност гарантира по-безопасна, по-надеждна и по-ефективна експлоатация на електроенергийните системи, както и по-голяма устойчивост на ценови сътресения в краткосрочен план.

⁹ Регламент (ЕС) 2018/1999 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 г. относно управлението на Енергийния съюз и на действията в областта на климата, за изменение на регламенти (ЕО) № 663/2009 и (ЕО) № 715/2009 на Европейския парламент и на Съвета, директиви 94/22/ЕО, 98/70/ЕО, 2009/31/ЕО, 2009/73/ЕО, 2010/31/ЕС, 2012/27/ЕС и 2013/30/ЕС на Европейския парламент и на Съвета, директиви 2009/119/ЕО и (ЕС) 2015/652 на Съвета и за отмяна на Регламент (ЕС) № 525/2013 на Европейския парламент и на Съвета (ОВ L 328, 21.12.2018 г., стр. 1).

¹⁰ Регламент (ЕС) 2019/942 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 г. за създаване на Агенция на Европейския съюз за сътрудничество между регулаторите на енергия (ОВ L 158, 14.6.2019 г., стр. 22).

¹¹ Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 г. относно вътрешния пазар на електроенергия (ОВ L 158, 14.6.2019 г., стр. 54).

¹² Директива (ЕС) 2018/2001 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 г. за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници (ОВ L 328, 21.12.2018 г., стр. 82).

¹³ Директива (ЕС) 2018/2002 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 г. за изменение на Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност (ОВ L 328, 21.12.2018 г., стр. 210).

¹⁴ Директива (ЕС) 2019/944 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 г. относно вътрешния пазар на електроенергия и за изменение на Директива 2012/27/ЕС (ОВ L 158, 14.6.2019 г., стр. 125).

- (7) Укрепването на вътрешния пазар на енергия и постигането на целите в областта на климата и енергийния преход изискват значително модернизиране на електроенергийната мрежа на Съюза, за да може да се осигурят условия за мащабни увеличения на мощностите за производство на енергия от възобновяеми източници, със зависещо от атмосферните условия вариране на произведените количества и променящи се модели на енергийните потоци в целия Съюз, както и за да може да се отговори на нов тип търсене, като например за електрически превозни средства и термopомпи. Инвестициите в мрежи, както национален, така и в транснационален план, са от решаващо значение за правилното функциониране на вътрешния пазар на електроенергия, включително за сигурността на доставките. Тези инвестиции са необходими за интегриране на енергията от възобновяеми източници и нейното търсене в контекст, в който местата на производство и на използване на такава енергия са по-отдалечени, отколкото в миналото, и в крайна сметка за постигане на целите на Съюза в областта на климата и енергетиката. Поради това всяка реформа на пазара на електроенергия на Съюза следва да допринесе за по-интегрирана европейска електроенергийна мрежа, за да се гарантира, че всяка държава членка достига равнище на междусистемна електроенергийна свързаност в съответствие с целта за 2030 г. за междусистемна електроенергийна свързаност от най-малко 15 % съгласно член 4, буква г), точка 1 от Регламент (ЕС) 2018/1999, че този капацитет за междусистемна свързаност се използва във възможно най-голяма степен за трансгранична търговия и че електроенергийната мрежа и инфраструктурата за свързаност на Съюза са изградени или модернизирани, като например проектите на Съюза от общ интерес, създадени съгласно Регламент (ЕС) 2022/869 на Европейския парламент и на Съвета¹⁵. На всички граждани и предприятия в Съюза следва да се осигури подходяща свързаност, тъй като това може да доведе до значителни възможности за тях да участват в енергийния преход и цифровата трансформация на Съюза. Следва да се обърне специално внимание на най-отдалечените региони, посочени в член 349 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС), в който се признават конкретните им ограничения и се предвижда приемането на конкретни мерки в това отношение.

¹⁵ Регламент (ЕС) 2022/869 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2022 г. относно указания за трансевропейската енергийна инфраструктура, за изменение на регламенти (ЕО) № 715/2009, (ЕС) 2019/942 и (ЕС) 2019/943 и на директиви 2009/73/ЕО и (ЕС) 2019/944 и за отмяна на Регламент (ЕС) № 347/2013 (ОВ L 152, 3.6.2022 г., стр. 45).

- (8) Настоящата структура на пазара на електроенергия спомогна, наред с другото, за появата на нови и иновативни продукти, услуги и мерки на пазарите на електроенергия на дребно, като подкрепи енергийната ефективност и разпространението на енергия от възобновяеми източници и подобри избора, за да помогне на потребителите да намалят сметките си за енергия, включително чрез малки по мащаб инсталации за производство на електроенергия и нови услуги за осигуряване на оптимизация на потреблението. Надграждането и оползотворяването на потенциала на цифровизацията на енергийната система, като например активното участие на клиентите, е ключов елемент на бъдещите пазари и системи за електроенергия в Съюза. Едновременно с това е необходимо да се зачита изборът на потребителите и да се даде възможност на потребителите да се възползват от различни оферти за договори, както и да се предпазват битовите потребители от високите цени по време на енергийна криза. Интегрирането на енергийната система има за цел планирането и функционирането на енергийната система като цяло, в рамките на множество енергийни носители, инфраструктури и сектори на потребление, като се създадат стабилни връзки между тях, осигурят се полезни взаимодействия между тях и подкрепа от цифровизацията, с цел доставяне на сигурна, финансово достъпна, надеждна и устойчива енергия.
- (9) В контекста на енергийната криза настоящата структура на пазара на електроенергия разкри редица недостатъци и непредвидени последици, свързани с въздействието на високите и нестабилни цени на изкопаемите горива върху краткосрочните пазари на електроенергия, които излагат домакинствата и предприятията на значителни скокове на цените и на последиците от това върху сметките им за електроенергия.

- (10) По-бързото внедряване на енергия от възобновяеми източници и чисти гъвкави технологии представлява най-устойчивият и икономически ефективен начин за структурно намаляване на потреблението на изкопаеми горива за производството на електроенергия и за осигуряване на пряко потребление на електроенергия чрез електрификация на търсенето на енергия и интеграция на енергийната система. Поради ниските си експлоатационни разходи възобновяемите източници може да окажат положително въздействие върху цените на електроенергията в целия Съюз и да намалят потреблението на изкопаеми горива.
- (11) Промените в структурата на пазара на електроенергия следва да гарантират, че ползите от нарастващото внедряване на енергия от възобновяеми източници, както и от енергийния преход като цяло, достигат до потребителите, включително до най-уязвимите, и в крайна сметка ги предпазват от енергийни кризи, като се избягва попадането на повече битови клиенти в капан на енергийна бедност. Тези промени следва да смекчат въздействието на високите цени на изкопаемите горива, по-специално на газа, върху цените на електроенергията, като целта е да се даде възможност на битовите клиенти и на предприятията да се възползват от предимствата на финансово достъпната и сигурна енергия от устойчиви възобновяеми и нисковъглеродни източници в дългосрочен план, както и от енергийно ефективните решения за намаляването на общите разходи за енергия, което може да намали необходимостта от разширяване на електроенергийната мрежа и увеличаване на мощностите за производство на електроенергия.
- (12) Реформата на структурата на пазара на електроенергия е насочена към постигане на финансово достъпни и конкурентни цени на електроенергията за всички потребители. В този смисъл тази реформа следва да бъде от полза не само за битовите клиенти, но и за конкурентоспособността на промишлените сектори на Съюза, като улесни инвестициите в чисти технологии, които са им необходими за изпълнението на плановете за преход към нулеви нетни емисии. Енергийният преход в Съюза трябва да бъде подкрепен от солидна основа за производството на чисти технологии. Тези реформи ще подпомогнат финансово достъпната електрификация на промишлените сектори и позицията на Съюза като световен лидер по отношение на научните изследвания и иновациите в областта на технологиите за чиста енергия.

- (13) При свързването с мрежата на нови инсталации за производство и потребление, по-специално централи за енергия от възобновяеми източници, често се наблюдават забавяния. Една от причините за тези забавяния е липсата на капацитет за връзка с мрежата, който да е наличен на мястото, избрано от инвеститора, което води до необходимост от разширяване или усилване на електроенергийната мрежа, за да се присъединят инсталациите към системата по сигурен начин. Въвеждането на ново изискване към операторите на електроенергийни системи, както на равнище пренос, така и на равнище разпределение, да публикуват и актуализират информация за капацитета, наличен за нови връзки в съответните им райони на експлоатация, би дало на инвеститорите по-лесен достъп до информацията за наличието на капацитет за връзка към мрежата в рамките на системата, като по този начин би ускорило вземането на решения, което от своя страна би ускорило изискваното внедряване на енергия от възобновяеми източници. Тази информация следва да се актуализира редовно, най-малко на всеки три месеца, от операторите на разпределителни системи. Въпреки че държавите членки следва да могат да решат да не прилагат това изискване спрямо електроенергийните предприятия, които обслужват по-малко от 100 000 свързани клиенти или които обслужват малки изолирани системи, те следва да насърчават тези предприятия да предоставят тази информация на ползвателите на системата веднъж годишно и следва да насърчават сътрудничеството между операторите на разпределителни системи за тази цел. Операторите на разпределителни системи следва също така да публикуват критериите, използвани за определяне на наличния капацитет на мрежата, като например съществуващото търсене и производствен капацитет, допусканията, направени за оценка на възможното по-нататъшно интегриране на допълнителни ползватели на системата, съответната информация за евентуално ограничаване на енергията, както и очакванията за бъдещото развитие на съответната мрежа.

- (14) Освен това, за да се реши проблемът с дългите срокове за отговор на искания за свързване с електроенергийната мрежа, операторите на разпределителни системи следва да предоставят на ползвателите на системата ясна и прозрачна информация относно състоянието и обработването на техните искания за свързване с мрежата. Операторите на разпределителни системи следва да предоставят такава информация в срок от три месеца от датата на подаване на искането и следва да я актуализират редовно, най-малко на всеки три месеца.
- (15) В районите, в които електроенергийните мрежи имат ограничен капацитет на мрежата или нямат никакъв капацитет на мрежата, ползвателите на мрежата, които искат свързване с електроенергийната мрежа, следва да могат да се възползват от установяването на гъвкаво, а не гарантирано, свързване. Това споразумение за свързване например ще бъде съобразено със съхраняването на енергия или ще ограничава времето, в което дадена електроцентрала може да подава електроенергия към мрежата, или капацитета, който може да бъде изнесен, с което се дава възможност за частично свързване. Системните оператори следва да предлагат възможността за установяване на гъвкаво свързване в такива райони. Регулаторният орган или друг независим компетентен орган, когато държава членка е определила друг независим компетентен орган, следва да разработят рамки, с които системните оператори да установяват такова гъвкаво свързване, като гарантират, че се дава приоритет на начини за укрепването на мрежата, осигуряващи структурни решения, че споразуменията се превръщат в такива за гарантирано свързване веднага щом мрежите са готови, че се дава възможност за гъвкаво свързване като постоянно решение за районите, в които укрепването на мрежата не е ефективно, и доколкото е възможно, че ползвателите на мрежата, които искат свързване с електроенергийната мрежа, са осведомени, доколкото е възможно, за очакваните нива на ограничаване съгласно споразумението за гъвкаво свързване.

- (16) По време на енергийната криза потребителите бяха изложени на изключително нестабилни цени на енергията на едро и имаха ограничени възможности за участие на пазара на енергия. Вследствие на това много битови клиенти са изправени пред финансови трудности и не могат да плащат сметките си. Уязвимите клиенти и клиентите, страдащи от енергийна бедност, бяха най-тежко засегнати, но битовите клиенти със средни доходи също бяха изложени на такива трудности. Високите цени на енергията биха могли да окажат отрицателно въздействие и върху здравето, благосъстоянието и цялостното качество на живот на потребителите. Поради това е важно да се подобрят правата и защитата на потребителите, като се даде възможност на потребителите да се възползват от енергийния преход, да се премахне зависимостта на техните сметки за електроенергия от краткосрочните промени на цените на пазарите на енергия и да се възстанови балансът по отношение на риска между доставчиците и потребителите.
- (17) Потребителите следва да имат достъп до широк спектър от оферти, за да могат да избират договор, който съответства на нуждите им. Доставчиците обаче намаляват офертите си, договорите за доставка на електроенергия с фиксиран срок и фиксирана цена стават твърде редки, а изборът на оферти е ограничен. Потребителите следва винаги да имат възможност да избират финансово достъпен договор за доставка на електроенергия с фиксиран срок и фиксирана цена, а доставчиците не следва да могат едностранно да променят срока и условията на договора или да прекратяват договора преди изтичането на срока му. Договорите с динамични цени обаче продължават да бъдат от съществено значение, а нарастващото навлизане на възобновяеми енергийни източници може да помогне на потребителите да намалят сметките си за електроенергия. Държавите членки следва да могат да освобождават доставчиците с повече от 200 000 крайни клиенти, които предлагат само договори с динамична цена, от задължението да предлагат договори за доставка на електроенергия с фиксиран срок и фиксирана цена, при условие че това освобождаване не оказва отрицателно въздействие върху конкуренцията и запазва достатъчен избор от договори за доставка на електроенергия с фиксиран срок и фиксирана цена.

- (18) Когато доставчиците не хеджират в достатъчна степен своя електроенергиен портфейл, промените в цените на едро на електроенергията могат да ги изложат на финансов риск и могат да доведат до неплатежоспособността им и до прехвърляне на разходите върху потребителите и другите ползватели на мрежата. Поради това доставчиците следва да осигурят подходящо хеджиране, когато предлагат договори за доставка на електроенергия с фиксиран срок и фиксирана цена. Подходящата стратегия за хеджиране следва да е съобразена с достъпа на доставчиците до произведената от тях електроенергия и нейната капитализация, както и тяхната експозиция на промените в пазарните цени на едро, размера на доставчика или пазарната структура. Наличието на подходящи стратегии за хеджиране може да се гарантира чрез общи правила, които се контролират, без да се извършва конкретен преглед на позициите или стратегиите на отделните доставчици. Стрес тестовете и изискванията за докладване от страна на доставчиците биха могли да бъдат инструменти за оценка на стратегиите за хеджиране на доставчиците.

- (19) Потребителите следва да могат да избират доставчика, който им предлага цената и услугата, които най-добре отговарят на техните нужди. Напредъкът в технологиите за отчитане и индивидуално отчитане, съчетан с информационни и комуникационни технологии, прави технически възможно наличието на няколко доставчика за отделни обекти. Клиентите следва да могат да избират отделен доставчик, по-специално за електроенергия за захранването на уреди като термопомпи или електрически превозни средства, при които потреблението е особено високо или за които също така е предвидена възможност автоматично да променят потреблението си на електроенергия в отговор на ценовите сигнали. За тази цел клиентите следва да имат право да разполагат с повече от една точка на измерване и фактуриране, обхванати от единната точка на свързване за техните обекти, която да позволява различните уреди да бъдат измервани и захранвани отделно. Точките на измерване следва да бъдат ясно разграничени една от друга и следва да отговарят на приложимите технически правила. Правилата за разпределяне на съпътстващите разходи следва да се установят от държавите членки. Когато е възможно определени интелигентни измервателни системи да бъдат пряко свързани с повече от една точка на измерване, като по този начин се дава възможност на клиентите едновременно да имат повече от един договор за доставка на електроенергия или повече от едно споразумение за споделяне на енергия. Доставчиците следва да носят отговорност за балансиране само по отношение на точките на измерване и фактуриране, до които доставят. Освен това, чрез предоставянето на възможност за използване на специални измервателни решения, които са прикрепени или вградени в устройства с гъвкави регулируеми товари, крайните клиенти могат да участват в други основани на стимули схеми за оптимизиране на потреблението, които предоставят услуги за гъвкавост на пазара на електроенергия и на операторите на преносни системи и операторите на разпределителни системи. Като цяло такива договорености следва да дават възможност за споделяне на енергия и следва да допринасят за по-широкото използване на оптимизирането на потреблението и за предоставянето на възможности на потребителите, като по този начин се позволява на клиентите да имат по-голям контрол върху потреблението си на енергия и сметките си, като същевременно се осигурява допълнителна гъвкавост на електроенергийната система, за да се справя с колебанията в търсенето и предлагането.

- (20) Поради нарастващата сложност на офертите за енергия и различните маркетингови практики за потребителите често е трудно да разберат напълно последиците от офертите на доставчиците или от подписания от тях договор. По-специално, често липсва яснота относно начина на определяне на цената, условията за подновяване на договора, последиците от прекратяване на договора или причините за промяна на условията от страна на доставчика. Поради това доставчиците или участниците на пазара, извършващи агрегиране, следва да предоставят основната информация относно офертите за енергия по кратък и лесно разбираем начин преди сключването или удължаването на срока на договора.
- (21) За да се гарантира непрекъснатост на доставките на електроенергия на потребителите, по-специално в случаи на неплатежоспособност на доставчика, държавите членки следва да въведат режим на последния възможен доставчик. Следва да бъде възможно последният възможен доставчик да се определи преди или в момента на настъпване на неплатежоспособността на доставчика. Такъв последен възможен доставчик може да бъде третиран като доставчик на универсална услуга. Последен възможен доставчик може да бъде отделът, който се занимава с продажби във вертикално интегрирано предприятие, което изпълнява и функциите на разпределение, при условие че отговаря на изискванията за отделяне на Директива (ЕС) 2019/944. Това обаче не предполага задължение за държавите членки да извършват доставки на определена фиксирана минимална цена. Когато държава членка задължава последния възможен доставчик да доставя електроенергия на клиент, който не получава пазарни оферти, се прилагат условията, установени в член 5 от Директива (ЕС) 2019/944, и задължението може да включва регулирана цена само доколкото клиентът има право да се ползва от регулирани цени. Когато преценяват дали офертите, получени от небитови клиенти, са пазарно обусловени, държавите членки следва да вземат предвид индивидуалните търговски и технически обстоятелства. Когато преди ... [датата на влизането в сила на настоящата директива] държава членка вече е определила последен възможен доставчик чрез справедлива, прозрачна и недискриминационна процедура, не е необходимо да се провежда нова процедура за определяне на последния възможен доставчик.

- (22) Споделянето на енергия може да създаде устойчивост към последиците от високите и нестабилни цени на пазара на едро върху сметките за енергия на потребителите, създава възможности за по-широка категория потребители, които иначе нямат възможност да станат активни клиенти поради финансови или териториални ограничения, като например уязвими клиенти и клиенти, засегнати от енергийна бедност, и води до увеличаване на навлизането на енергия от възобновяеми източници чрез мобилизиране на допълнителни частни капиталови инвестиции и диверсифициране на начините на възнаграждение. С интегрирането на подходящи ценови сигнали и съоръжения за съхраняване на енергия споделянето на електроенергия може да допринесе за полагане на основите за оползотворяване на потенциала за гъвкавост на по-малките потребители. Разпоредбите относно споделянето на енергия, предвидени в настоящата директива, допълват разпоредбите относно потреблението на собствена електроенергия, предвидени в член 21 от Директива (ЕС) 2018/2001 и в член 15 от Директива (ЕС) 2019/944, по-специално по отношение на колективното потребление на собствена електроенергия.

- (23) Активните клиенти, които притежават, ползват на лизинг или наемат съоръжение за съхраняване или за производство на енергия, следва да имат правото да споделят излишното производство, срещу заплащане или безплатно, и да дадат възможност на други потребители да станат активни клиенти или да споделят енергията от възобновяеми източници, произведена или съхранявана от съвместно ползвани на лизинг, наети или притежавани съоръжения с капацитет до 6 MW, пряко или чрез трето лице – организатор. В случай че в схеми за споделяне на енергия участват клиенти, които са по-големи от малки и средни предприятия, размерът на инсталираната мощност на съоръжението за производство, свързано със схемата за споделяне на енергия, следва да бъде максимум 6 MW, а споделянето на енергия следва да се извършва на местно ниво или в рамките на ограничен географски район, определен от държавите членки. Всяко плащане за споделянето на излишна продукция на определена цена може да бъде уредено пряко между активните клиенти или автоматизирано - чрез платформа за търговия между партньори. Споразуменията за споделяне на енергия се основават на частно договорно споразумение между активни клиенти или се организират под формата на правен субект. Правен субект, който отговаря на критериите за общност за възобновяема енергия съгласно определението в член 2, точка 16 от Директива (ЕС) 2018/2001 или за гражданска енергийна общност съгласно определението в член 2, точка 11 от Директива (ЕС) 2019/944, следва да може да споделя със своите членове електроенергията, произведена от съоръжения, върху които има пълно право на собственост. В рамката за защита и предоставяне на възможности за споделяне на енергия следва да се обърне специално внимание на уязвимите клиенти и клиентите, засегнати от енергийна бедност.

- (24) Споделянето на енергия позволява колективното потребление на самостоятелно произведена или съхранена електроенергия, подавана в обществената електроенергийна мрежа от повече от един съвместно действащи активни клиенти. Държавите членки следва да създадат подходяща ИТ инфраструктура, за да се даде възможност за административно съгласуване в рамките на определен срок на общото измерено потребление на даден клиент със самостоятелно произведената или съхранената енергия от възобновяеми източници, която се приспада от общото потребление за целите на изчисляването на енергийната съставяща в сметката за енергия, издадена от доставчика, като по този начин сметката на клиента се намалява. Производството от тези съоръжения следва да бъде разпределено между агрегираните товари профили на потребителите въз основа на постоянни, променливи или динамични методи за изчисление, които могат да бъдат предварително определени или договорени от активните клиенти. Активните клиенти, участващи в споделяне на енергия, носят финансова отговорност за причинените от тях дисбаланси, без да се засяга възможността активните клиенти да делегират своите задължения за балансиране на други участници на пазара. Всички права и задължения на потребителите, установени в Директива (ЕС) 2019/944, се прилагат за крайните клиенти, участващи в схеми за съвместно използване на енергия. От домакинствата с инсталирана мощност до 10,8 kW за едно домакинство и до 50 kW за многофамилни жилищни блокове обаче не следва да се изисква спазване на задълженията на доставчиците. Държавите членки следва да могат да коригират тези прагове, така че да отразяват националните обстоятелства, до 30 kW за единични домакинства и между 40 kW и 100kW за многофамилни жилищни блокове.

- (25) Включените към вътрешната електрическа мрежа слънчеви миниинсталации биха могли, заедно с други системи и технологии, да допринесат за по-широкото навлизане на енергията от възобновяеми източници и за ангажираността на гражданите в енергийния преход. Държавите членки следва да могат да насърчават въвеждането на тези системи, за да облекчат административната и техническата тежест. Регулаторните органи следва да могат да определят мрежовите тарифи за подаване на електроенергия от включените към вътрешната електрическа мрежа слънчеви миниинсталации или да установят методиката за изчисляване на тези тарифи. В зависимост от ситуацията в дадена държава членка тарифите биха могли да бъдат много ниски или дори нулеви, като при това отразяват разходите и са прозрачни и недискриминационни.
- (26) Уязвимите клиенти и клиентите, засегнати от енергийна бедност, следва да бъдат защитени по подходящ начин от прекъсвания на доставките на електроенергия, като също така не следва да бъдат поставяни в положение, което ги принуждава да се изключат от мрежата. Във връзка с това държавите членки следва да гарантират, че уязвимите клиенти и клиентите, засегнати от енергийна бедност, са изцяло защитени от прекъсвания на доставките на електроенергия, като предприемат подходящи мерки, включително забрана на прекъсванията на доставките на електроенергия или други равностойни действия. Държавите членки разполагат с множество инструменти и добри практики, които включват, но не се ограничават до целогодишни или сезонни забрани за прекъсване на доставките на електроенергия, предотвратяване на задлъжнялостта и устойчиви решения за подпомагане на клиентите при плащане на сметките им за енергия. Функциите на доставчиците и на всички съответни национални органи за определяне на подходящи мерки както в краткосрочен, така и в дългосрочен план, които следва да се осигурят на уязвимите клиенти и клиентите, засегнати от енергийна бедност, за управление на тяхното потребление и разходите за енергия, продължават да бъдат от съществено значение, като доставчиците и съответните национални органи следва да си сътрудничат тясно със органите за социална сигурност.

- (27) Потребителите имат право да използват процедури за подаване на жалби, организиране от техните доставчици, както и процедури за извънсъдебно разрешаване на спорове, за да могат правата им да бъдат ефективно упражнявани и да не бъдат оцетени в случай на разногласия с доставчиците, по-специално по отношение на сметките или дължимата сума. Когато клиентите използват тези процедури, доставчиците не следва да прекратяват договорите въз основа на фактите, които все още са в процес на оспорване. Доставчиците и клиентите следва да продължат да изпълняват договорните си права и задължения, по-специално да доставят електроенергия и да заплащат за тази електроенергия, а процедурите за подаване на жалби не следва да се превръщат в основание за злоупотреби с право, които да позволяват на клиентите да не изпълняват договорните си задължения, включително за плащане на сметките. Държавите членки следва да могат да въведат подходящи мерки, за да се избегне недобросъвестното използване на тези извънсъдебни процедури за подаване на жалби или за уреждане на спорове.

- (28) Публичните намеси при определянето на цените за доставката на електроенергия по принцип биха представлявали нарушаваща пазара мярка. Поради това такива намеси следва да бъдат извършвани само когато е целесъобразно и като задължения за извършване на обществена услуга, и за тях следва да се прилагат специални условия. Съгласно настоящата директива прилагането на регулирани цени, включително под себестойността, е възможно за уязвими клиенти и клиенти, засегнати от енергийна бедност, а като преходна мярка – за битови клиенти и микропредприятия, независимо от наличието на криза, свързана с цените на електроенергията. По време на криза, свързана с цените на електроенергията, когато се наблюдава значително увеличение на цените на едро и дребно на електроенергията, следва да бъде допустимо държавите членки временно да разширят прилагането на регулирани цени по отношение на малките и средните предприятия. Следва да се допусне, по изключение и временно, държавите членки да определят по отношение на битовите клиенти и на малките и средните предприятия регулирани цени под себестойността по време на криза, свързана с цените на електроенергията, при условие че това не води до нарушаване на конкуренцията между доставчиците и че доставчиците се обезщетяват за разходите за доставките на електроенергия под себестойността по време на криза, свързана с цените на електроенергията. Необходимо е обаче да се гарантира, че такова регулиране на цените е целенасочено и не създава стимули за увеличаване на потреблението. Поради това подобно изключително и временно удължаване на регулирането на цените следва да бъде ограничено до 80% от медианното потребление на битовите клиенти, а за малките и средните предприятия – до 70% от потреблението през предходната година. Съветът следва да може, по предложение на Комисията и чрез решение за изпълнение, да обяви криза, свързана с цените на електроенергията, на регионално равнище или на равнището на Съюза. Преценката за това дали е налице криза, свързана с цените на електроенергията, следва да се основава на сравнение с цените в условия на нормално функциониране на пазара и следователно следва да изключва въздействието на обявени съгласно настоящата директива предишни кризи, свързана с цените на електроенергията.

В решението за изпълнение следва също така да се посочи срокът, за който е определено наличието на криза, свързана с цените на електроенергията, по време на който се прилага временното удължаване на прилагането на регулираните цени. Този срок не може да е по-дълъг от една година. Когато условията за определяне на криза, свързана с цените на електроенергията, продължават да бъдат изпълнени, Съветът, по предложение на Комисията, следва да може да удължи срока на действие на решението за изпълнение. Предоставянето на изпълнителни правомощия на Съвета е обосновано предвид значителните хоризонтални последици за държавите членки от решението за обявяване на криза, свързана с цените на електроенергията, с което се въвеждат разширените възможности за публична намеса при определянето на цените за доставките на електроенергия. Тези последици са значителни както от гледна точка на броя на съответните клиенти, така и от гледна точка на значението на категориите такива клиенти. Предоставянето на изпълнителни правомощия на Съвета също така е съобразено в достатъчна степен с политическото естество на решението за обявяване на криза, свързана с цените на електроенергията, което изисква деликатен баланс между различни политически съображения, които са в основата на решението на държавите членки да започнат да определят цените на енергията. По отношение на уязвими клиенти и клиенти, засегнати от енергийна бедност, регулирането на цените, прилагано от държавите членки, би могло да покрие 100% от цената в съответствие с член 5 от Директива (ЕС) 2019/944. При всички случаи обявяването на криза, свързана с цените на електроенергията, на регионално равнище или на равнището на Съюза следва да осигурява равнопоставеност във всички държави членки, засегнати от решението, за да не се допускат необосновани нарушения на вътрешния пазар.

- (29) Държавите членки следва да могат да предоставят подпомагане, в съответствие с членове 107 и 108 от ДФЕС, за допълнителни разходи за електроенергия на промишлените клиенти по време на криза в доставките на електроенергия и извънредно сериозни увеличения на цените.

- (30) Тъй като Естония, Латвия и Литва все още не са синхронизирани с електроенергийната система на Съюза, те са изправени пред много специфични трудности при организирането на балансиращите пазари и пазарното възлагане на спомагателни услуги. Въпреки че напредъкът към синхронизация е продължава, едно от критичните предварителни условия за стабилна синхронна експлоатация на системата е наличието на достатъчни резерви за балансираща мощност за регулиране на честотата. Тъй като обаче зависят от руската синхронна зона за управление на честотата, прибалтийските държави досега не бяха в състояние да развият свой собствен функциониращ балансиращ пазар. Руската агресивна война срещу Украйна значително увеличи риска за сигурността на доставките, произтичащ от липсата на собствени балансиращи пазари. Във връзка с това Естония, Латвия и Литва следва да бъдат освободени от изискванията на някои разпоредби на член 40, параграф 4 и член 54, параграф 2 от Директива (ЕС) 2019/944, доколкото това е необходимо, за да се гарантира сигурността на системата през преходен период. Преходните периоди за Естония, Латвия и Литва следва поетапно да бъдат премахнати във възможно най-кратък срок след синхронизирането и следва да се използват за разработване на подходящи пазарни инструменти, предлагащи краткосрочни балансиращи резерви и други необходими спомагателни услуги, както и да бъдат ограничени до времето, необходимо за този процес.
- (31) Като се има предвид, че кипърската преносна система не е свързана със системата на никоя друга държава членка, Кипър е изправен пред много специфични трудности при организирането на балансиращите пазари и пазарното възлагане на спомагателни услуги. Във връзка с това Кипър следва да бъде освободен от изискванията на член 40, параграф 4 и член 54, параграф 2 от Директива (ЕС) 2019/944, доколкото това е необходимо, за да се гарантира сигурността на системата през преходен период, а именно докато кипърската преносна система бъде свързана със системата на други държави членки чрез междусистемни връзки.

- (32) С настоящата директива се създава правно основание за обработването на лични данни в съответствие с Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета¹⁶. Държавите членки следва да гарантират, че са спазени всички принципи и задължения, свързани с обработването на лични данни, които са предвидени в Регламент (ЕС) 2016/679, включително по отношение на свеждането на данните до минимум. Когато целта на настоящата директива може да бъде постигната без обработване на лични данни, администраторите на данни следва да разчитат на анонимизирани и агрегирани данни.
- (33) Доколкото която и да било от мерките, предвидени в настоящата директива, представлява държавна помощ, разпоредбите относно тези мерки не засягат прилагането на членове 107 и 108 от ДФЕС. Комисията е компетентна да оценява съвместимостта на държавната помощ с вътрешния пазар.
- (34) Поради това директиви (ЕС) 2018/2001 и (ЕС) 2019/944 следва да бъдат съответно изменени.
- (35) Доколкото целта на настоящата директива, а именно да се подобри структурата на интегрирания пазар на електроенергия, по-специално за да се предотвратяват неоправдано високи цени на електроенергията, не може да бъде постигната в достатъчна степен от държавите членки, а може да бъде постигната по-добре на равнището на Съюза, Съюзът може да приеме мерки в съответствие с принципа на субсидиарност, уреден в член 5 от Договора за Европейския съюз. В съответствие с принципа на пропорционалност, уреден в същия член, настоящата директива не надхвърля необходимото за постигане на тази цел,

ПРИЕХА НАСТОЯЩАТА ДИРЕКТИВА:

¹⁶ Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните) (ОВ L 119, 4.5.2016 г., стр. 1).

Член 1
Изменение на Директива (ЕС) 2018/2001

В Директива (ЕС) 2018/2001 член 4, параграф 3 втора алинея се заменя със следното:

„За тази цел по отношение на схемите за пряко ценово подпомагане, подпомагането се предоставя под формата на пазарна премия, която би могла да бъде, наред с другото, променлива или фиксирана.

Втора алинея от настоящия параграф не се прилага за подпомагане във връзка с електроенергия от източниците, изброени в член 19г, параграф 4 от Регламент (ЕС) 2019/943, за които се прилага член 19г, параграф 1 от посочения регламент.“.

Член 2
Изменения на Директива (ЕС) 2019/944

Директива (ЕС) 2019/944 се изменя, както следва:

1) Член 2 се изменя, както следва:

а) точка 8 се заменя със следното:

„8) „активен клиент“ означава краен клиент или група от действащи съвместно крайни клиенти, които потребяват или съхраняват електроенергията, произведена в техните обекти, разположени в точно определени граници, или произведена от самите тях или споделена електроенергия в други обекти, или които продават произведена от самите тях електроенергия или участват в схеми за гъвкавост или за енергийна ефективност, при условие че тези дейности не са основните им търговски или професионални дейности;“;

б) вмъква се следната точка:

„10а) „споделяне на енергия“ означава потребление от страна на активни клиенти на собствена електроенергия от възобновяеми източници:

- а) която е произведена или съхранена извън обекта, или на обекти между тях от съоръжение, което притежават, ползват на лизинг или наемат изцяло или частично; или
- б) правото, върху която им е било прехвърлено от друг активен клиент, независимо дали срещу заплащане или безплатно;“;

в) вмъква се следната точка:

„15а) „договор за доставка на електроенергия с фиксиран срок и фиксирана цена“ означава договор за доставка на електроенергия между доставчик и краен клиент, който гарантира, че договорните условия, включително цената, остават непроменени през срока на договора, като в рамките на фиксирана цена може да включва променлив елемент, например с колебания на цените при върхово и невърхово натоварване, и при който промените в получената сметка могат да се дължат само на елементи, които не са определени от доставчиците, като данъци и налози;“;

г) вмъкват се следните точки:

„24а) „последен възможен доставчик“ означава доставчик, който е определен да поеме доставката на електроенергия за клиентите от доставчик, който е престанал да извършва дейност;“

24б) „енергийна бедност“ означава енергийна бедност съгласно определението в член 2, точка 52 от Директива (ЕС) 2023/1791 на Европейския парламент и на Съвета*;

24в) „споразумение за гъвкаво свързване“ означава набор от договорени условия за свързване на електрически мощности към мрежата, който включва условия за ограничаване и контрол на подаването и изтеглянето на електроенергия от преносната или разпределителната мрежа;

* Директива (ЕС) 2023/1791 на Европейския парламент и на Съвета от 13 септември 2023 г. за енергийната ефективност и за изменение на Регламент (ЕС) 2023/955 (ОВ L 231, 20.9.2023 г., стр. 1).“;

д) точка 31 се заменя със следното:

„31) „енергия от възобновяеми източници“ или „възобновяема енергия“ означава „енергия от възобновяеми източници“ или „възобновяема енергия“ съгласно определението в член 2, точка 1 от Директива (ЕС) 2018/2001;“

2) Член 4 се заменя със следното:

„Член 4

Свободен избор на доставчик

Държавите членки гарантират, че всички клиенти разполагат със свободата да купуват електроенергия от избраните от тях доставчици. Държавите членки гарантират, че всички клиенти разполагат със свободата да сключват повече от един договор за доставка на електроенергия или споразумения за споделяне на енергия едновременно и че за тази цел клиентите имат право да разполагат с повече от една точка на измерване и фактуриране, обхванати от единната точка на свързване за техните обекти. Когато това е технически осъществимо, интелигентните измервателни системи, въведени в съответствие с член 19, могат да се използват, за да се даде възможност на клиентите да са страни по повече от един договор за доставка на електроенергия или повече от едно споразумение за споделяне на енергия едновременно.“

3) Вмъква се следният член:

„Член 6а

Споразумения за гъвкаво свързване

1. Регулаторният орган или друг компетентен орган, когато държавата членка е предвидила това, разработва рамка, в която операторите на преносни системи и операторите на разпределителни системи да предлагат възможност за сключване на споразумения за гъвкаво свързване в райони с ограничен или липсващ мрежов капацитет за нови връзки, която се публикува в съответствие с член 31, параграф 3 и член 50, параграф 4а, първа алинея от Регламент (ЕС) 2019/943. Тази рамка гарантира, че:

- а) като общо правило, гъвкавото свързване не забавя укрепването на мрежата в определените райони;

- б) преминаването от споразумения за гъвкаво свързване към такива за гарантирано свързване, след като мрежата бъде развита, се гарантира въз основа на установени критерии; и
 - в) за райони, за които регулаторният орган или друг компетентен орган, когато държава членка е предвидила това, счита, че развитието на мрежата не е най-ефективното решение, се осигурява, когато е приложимо, възможност за споразумения за гъвкаво свързване като постоянно решение, включително за съхраняването на енергия.
2. Рамката, посочена в параграф 1, може да гарантира, че в споразуменията за гъвкаво свързване се посочва най-малко следното:
- а) максималното постоянно подаване и изтегляне на електроенергия от и към мрежата, както и допълнителният гъвкав капацитет за подаване и изтегляне, който може да се свърже и диференцира по времеви блокове през цялата година;
 - б) мрежовите такси, приложими за гарантирания и за гъвкавия капацитет за подаване и изтегляне;
 - в) договорения срок на споразумението за гъвкаво свързване и планираната дата за осигуряване на свързване към целия поискан гарантиран капацитет.

От ползвател на системата, който се присъединява към мрежата чрез гъвкаво свързване, се изисква да инсталира система за контрол на електрозахранването, която е сертифицирана от оправомощен сертифициращ орган.“

4) Член 11 се изменя, както следва:

а) заглавието се заменя със следното:

„Право на договор за доставка на електроенергия с фиксиран срок и фиксирана цена и на договор с динамична цена на електроенергията“

б) параграф 1 се заменя със следното:

„1. Държавите членки гарантират, че националната регулаторна уредба дава възможност на доставчиците да предлагат договори за доставка на електроенергия с фиксиран срок и фиксирана цена и договори с динамична цена на електроенергията. Държавите членки гарантират, че крайните клиенти, които разполагат с инсталиран интелигентен измервателен уред, могат да поискат да сключат договор с динамична цена на електроенергията и че всички крайни клиенти могат да поискат да сключат договор за доставка на електроенергия с фиксиран срок и фиксирана цена със срок от най-малко една година с най-малко един доставчик, както и с всички доставчици с над 200 000 крайни клиенти.

Чрез дерогация от първа алинея, държавите членки могат да освободят доставчик с над 200 000 крайни клиенти от задължението да предлага договори за доставка на електроенергия с фиксиран срок и фиксирана цена, когато:

а) доставчикът предлага само договори с динамична цена;

- б) освобождаването няма отрицателно въздействие върху конкуренцията; и
- в) крайните клиенти разполагат с достатъчен избор на договори за доставка на електроенергия с фиксиран срок и фиксирана цена.

Държавите членки гарантират, че доставчиците не променят едностранно реда и условията на договорите за доставка на електроенергия с фиксиран срок и фиксирана цена и не прекратяват тези договори преди изтичането на срока им.“

- в) вмъкват се следните параграфи:

„1а. Преди сключването или удължаването на срока на договор, посочен в параграф 1 от настоящия член, на крайните клиенти се предоставя по ясно видим начин обобщение на основните договорни условия, което е написано по ясен и кратък начин. Това обобщение съдържа правата, посочени в член 10, параграфи 3 и 4, и включва най-малко следната информация:

- а) общата цена и нейната разбивка;
- б) обяснение дали цената е фиксирана, променлива или динамична;
- в) адрес на електронна поща на доставчика и данни за пряка линия, на която клиентите могат да получат помощ; и
- г) когато е приложимо, информация за еднократни плащания, промоции, допълнителни услуги и отстъпки.

Комисията дава насоки в това отношение.

1б. Държавите членки гарантират, че крайните клиенти, които са сключили договори за доставка на електроенергия с фиксиран срок и фиксирана цена, не са изключени от участие по свое желание в оптимизацията на потреблението и споделянето на енергия, както и от активен принос за постигането на нуждите от гъвкавост на националната електроенергийна система.“

г) параграф 2 се заменя със следното:

„2. Държавите членки гарантират, че крайните клиенти са подробно информирани от доставчиците за възможностите, разходите и рисковете, свързани с различните видове договори за доставка на електроенергия, и че от доставчиците се изисква да предоставят съответната информация на крайните клиенти, включително за необходимостта да им се инсталира подходящ електромер. Регулаторните органи:

- а) наблюдават развитието на пазара, оценяват рисковете, които могат да възникнат от новите продукти и услуги, и вземат мерки срещу злоупотребите;
- б) предприемат подходящи мерки при установяването на недопустими такси за прекратяване в съответствие с член 12, параграф 3.“

5) Вмъква се следният член:

„Член 15а

Право на споделяне на енергия

1. Държавите членки гарантират, че всички битови клиенти, малки и средни предприятия, публични органи и, когато държава членка е взела решение в този смисъл – други категории крайни клиенти, имат право да участват в споделянето на енергия като активни клиенти по недискриминационен начин, в рамките на една и съща пазарна зона или по-ограничен географски район, определен от държавата членка.
2. Държавите членки гарантират, че активните клиенти имат право да споделят възобновяема енергия помежду си въз основа на частни споразумения или чрез правен субект. Участието в споделянето на енергия не може да представлява основната търговска или професионална дейност на активните клиенти, участващи в споделянето на енергия.
3. Активните клиенти могат да определят трето лице за организатор на споделянето на енергия за целите на:
 - а) комуникацията във връзка със споразуменията за споделяне на енергия с други заинтересовани субекти, например доставчици и мрежови оператори, включително относно аспекти, свързани с приложимите тарифи и такси, данъци или налози;
 - б) оказването на подкрепа за управлението и балансирането на гъвкавите товари извън мрежата, съоръженията за разпределеното производство и за съхранение на енергия от възобновяеми източници, които са част от съответното споразумение за споделяне на енергия;

- в) сключването на договори и фактурирането на активни клиенти, участващи в споделянето на енергия;
- г) инсталирането и експлоатацията, включително измерването и поддръжката, на съоръжението за производство или за съхранение на енергия от възобновяеми източници.

Организаторът на споделянето на енергия или друго трето лице може да притежава или управлява съоръжение за съхранение или производство на енергия от възобновяеми източници с мощност до 6 MW, без да се счита за активен клиент, освен когато един от активните клиенти участва в проекта за споделяне на енергия. Организаторът на споделянето на енергия предоставя недискриминационни услуги и прозрачни цени, тарифи и условия на услугите. По отношение на първа алинея, буква в) от настоящия параграф се прилагат членове 10, 12 и 18. Държавите членки установяват регулаторната рамка за прилагането на настоящия параграф.

- 4. Държавите членки гарантират, че активните клиенти, участващи в споделянето на енергия:
 - а) имат право споделената електроенергия да бъде подавана в електроенергийната мрежа, като се приспада от общото им измерено потребление в рамките на интервал от време, не по-дълъг от периода за уреждане на дисбаланса и без да се засягат приложимите недискриминационни данъци, налози и отразяващи разходите такси за мрежата;
 - б) се ползват от всички права и задължения на потребителите като крайни клиенти съгласно настоящата директива;

- в) не са задължени да спазват задълженията на доставчиците, когато енергията от възобновяеми източници се споделя между домакинства с инсталирана мощност до 10,8 kW за единични домакинства и до 50 kW за многофамилни жилищни блокове;
- г) имат достъп до незадължителни образци на договори със справедливи и прозрачни условия за споразумения за споделяне на енергия;
- д) в случай на спорове, възникнали във връзка със споразумение за споделяне на енергия, имат достъп до извънсъдебно разрешаване на спорове с други участници в споразумението за споделяне на енергия в съответствие с член 26;
- е) не са обект на несправедливо и дискриминационно третиране от страна на участниците на пазара или на отговарящите за баланса лица;
- ж) са информирани за възможността за промени в пазарните зони в съответствие с член 14 от Регламент (ЕС) 2019/943 и относно факта, че правото на споделяне на енергия от възобновяеми източници е ограничено в съответствие с параграф 1 от настоящия член;
- з) уведомяват за споразумения за споделяне на енергия, пряко или чрез организатор на споделянето на енергия, съответните системни оператори и участници на пазара, включително съответните доставчици.

Държавите членки могат да адаптират праговете, посочени в първа алинея, буква в), в съответствие със следните правила:

- а) за единични домакинства прагът може да бъде увеличен до 30 kW;
 - б) за многофамилни жилищни блокове прагът може да бъде увеличен до 100 kW или - при надлежно обосновани особени обстоятелства, дължащи се на намален среден размер на многофамилните блокове, намален до минимум от 40 kW.
5. Когато други категории крайни клиенти, участващи в схеми за споделяне на енергия, са по-големи от малко или средно предприятие, се прилагат следните допълнителни условия:
- а) размерът на инсталираната мощност на съоръжението за производство, свързано със схемата за споделяне на енергия, трябва да бъде максимум 6 MW;
 - б) споделянето на енергия се осъществява на местно ниво или в рамките на ограничен географски район, определен от съответната държава членка.
6. Държавите членки гарантират, че съответните оператори на преносни системи или оператори на разпределителни системи, или други определени субекти:
- а) наблюдават, събират, валидират и съобщават данните от измерването на споделяната електроенергия със съответните крайни клиенти и участници на пазара най-малко веднъж месечно и в съответствие с член 23, като за целта внедряват подходящи ИТ системи;

- б) осигуряват подходящо звено за контакт за:
 - i) регистриране на споразуменията за споделяне на енергия;
 - ii) предоставяне на практическа информация за споделянето на енергия;
 - iii) получаване на информация за съответните точки на измерване, промените в местоположението и участието; и
 - iv) когато е приложимо, валидиране на методите за изчисляване по ясен, прозрачен и навременен начин.
- 7. Държавите членки предприемат подходящи и недискриминационни мерки, за да гарантират, че уязвимите клиенти и клиентите, засегнати от енергийна бедност, имат достъп до схеми за споделяне на енергия. Тези мерки могат да включват мерки за финансово подпомагане или квоти за разпределяне на произведената енергия.
- 8. Държавите членки гарантират, че при проектите за споделяне на енергия, които са собственост на публични органи, се осигурява достъп до споделената електроенергия на уязвими клиенти и клиенти, засегнати от енергийна бедност, или на граждани. При това държавите членки полагат необходимите усилия с цел количеството на тази достъпна енергия да бъде средно най-малко 10% от споделената енергия.
- 9. Държавите членки могат да насърчават въвеждането на включени към вътрешната електрическа мрежа слънчеви миниинсталации с мощност до 800 W във и на фасадите на сградите.

10. Комисията дава насоки на държавите членки, без да увеличава административната тежест, с цел да ги улесни при установяването на стандартизиран подход към споделянето на енергия и с цел осигуряване на равни условия за общностите за възобновяема енергия и гражданските енергийни общности.
11. Настоящият член не засяга правото на клиентите да избират своя доставчик в съответствие с член 4 и приложимите национални правила за лицензиране на доставчиците.“

б) Вмъква се следният член:

„Член 18а

Управление на риска на доставчика

1. Регулаторните органи или, когато държава членка е определила друг независим компетентен орган за тази цел, този определен компетентен орган, като вземат предвид размера на доставчика или структурата на пазара и включително, ако е приложимо, като извършват стрес тестове, гарантират, че доставчиците:
 - а) са въвели и прилагат подходящи стратегии за хеджиране, за да ограничат риска от промени в доставките на електроенергия на едро за икономическата жизнеспособност на договорите им с клиентите, като същевременно поддържат ликвидността и ценовите сигнали от краткосрочните пазари;
 - б) предприемат всички разумни мерки за ограничаване на риска си от прекъсване на доставките.

2. Стратегиите за хеджиране на доставчиците могат да включват използването на споразумения за закупуване на електроенергия съгласно определението в член 2, точка 77 от Регламент (ЕС) 2019/943 или други подходящи инструменти, като например форуърдни договори. Когато съществуват достатъчно развити пазари за споразумения за закупуване на електроенергия, които позволяват ефективна конкуренция, държавите членки могат да изискват част от експозицията на доставчиците на риск от промени в цените на едро на електроенергията да бъде покрита, като се използват споразумения за закупуване на електроенергия, произведена от възобновяеми енергийни източници, съответстващи на продължителността на тяхната експозиция на риск откъм страната на потребителите, при спазване на правото на Съюза в областта на конкуренцията.
3. Държавите членки се стремят да гарантират достъпността на продуктите за хеджиране за гражданските енергийни общности и общностите за енергия от възобновяеми източници и да създадат благоприятни условия за тази цел.“

7) В член 27 параграф 1 се заменя със следното:

- „1. Държавите членки гарантират, че всички битови клиенти, а когато държавите членки сметнат за подходящо – и малките предприятия, се ползват от универсална услуга, а именно правото да им се доставя електроенергия с определено качество в рамките на тяхната територия на конкурентни, лесно и ясно съпоставими, прозрачни и недискриминационни цени. За да гарантират предоставянето на универсална услуга, държавите членки налагат на операторите на разпределителни системи задължение да свързват клиенти към своята мрежа при условия и тарифи, определени в съответствие с процедурата, предвидена в член 59, параграф 7. Настоящата директива не възпрепятства държавите членки да заздравят пазарната позиция на битовите клиенти и малките и средните небитови клиенти чрез насърчаване на възможностите за доброволно обединяване на представителството за тази категория клиенти.“

8) Вмъква се следният член:

„Член 27а

Последен възможен доставчик

1. Когато държавите членки все още не са въвели режим по отношение на последния възможен доставчик, те въвеждат такъв режим, за да гарантират непрекъснатост на доставките най-малко за битовите клиенти. Последният възможен доставчик се определя чрез справедлива, прозрачна и недискриминационна процедура.
2. Крайните клиенти, които са прехвърлени на последния възможен доставчик, продължават да се ползват от всички свои права като клиенти, предвидени в настоящата директива.
3. Държавите членки гарантират, че последният възможен доставчик съобщава своите условия на прехвърлените клиенти без забавяне и осигурява непрекъснатост на услугата за тези клиенти за срока, необходим за намирането на нов доставчик, който е най-малко 6 месеца.
4. Държавите членки гарантират, че на крайните клиенти се предоставя информация и те се насърчават да преминат към пазарна оферта.
5. Държавите членки могат да изискват от последния възможен доставчик да предоставят електроенергия на битови клиенти и на малки и средни предприятия, които не получават пазарни оферти. В такива случаи се прилагат условията, посочени в член 5.“

9) Вмъква се следният член:

„Член 28а

Защита от прекъсвания на доставките на електроенергия

1. Държавите членки гарантират, че уязвимите клиенти и клиентите, засегнати от енергийна бедност, са изцяло защитени от прекъсвания на доставките на електроенергия, като предприемат подходящи мерки, включително забрана на прекъсванията на доставките на електроенергия или други равностойни действия. Държавите членки предоставят тази защита като част от политиката си във връзка с уязвимите клиенти съгласно член 28, параграф 1 и без да се засягат мерките, установени в член 10, параграф 11.

Когато уведомяват Комисията за своите мерки за транспониране на настоящата директива, държавите членки обясняват връзката между първа алинея и съответните части от националните инструменти за транспониране.

2. Държавите членки гарантират, че доставчиците не прекратяват договори и не прекъсват снабдяването на клиентите на основанията, във връзка с които клиентите са подали жалба в съответствие с член 10, параграф 9 или които са предмет на механизъм за извънсъдебно разрешаване на спорове в съответствие с член 26. Такава жалба или използването на такъв механизъм не засягат договорните права и задължения на страните. Държавите членки могат да предприемат подходящи мерки за избягване на злоупотреба с процесуални права.

3. Държавите членки предприемат подходящи мерки по параграф 1, за да дадат възможност на клиентите да избегнат прекъсване на енергоснабдяването, което може да включва:
- а) насърчаване на незадължителни кодекси за доставчиците и клиентите относно предотвратяването и намирането на решение в случаи на клиенти с просрочени задължения; тези правила могат да се отнасят до подпомагане на клиентите при управление на тяхното потребление и разходите за енергия, включително уведомяване при необичайно високи енергийни разходи или потребление през зимния и летния сезон, предлагане на подходящи гъвкави планове за плащане, консултации относно дълговете, самоотчитане на показанията от измервателните уреди и подобрена комуникация с клиентите и агенциите за оказване на подкрепа;
 - б) насърчаване на образоването и осведомеността на потребителите относно техните права във връзка с управлението на дълговете;
 - в) достъп до финансиране, ваучери или субсидии с цел подпомагане на плащането на сметките;
 - г) насърчаване и улесняване на отчитането на показанията на измервателните уреди на всеки три месеца или, когато е приложимо, за по-кратки периоди на фактуриране, когато е въведена система за редовно самоотчитане от крайния клиент с цел изпълнение на задълженията по точка 2, букви а) и б) от приложение I във връзка с честотата на фактуриране и предоставянето на информация за фактурирането.“

10) В член 31 параграфи 2 и 3 се заменят със следното:

„2. При всички случаи операторът на разпределителна система не трябва да дискриминира ползватели на системата или категории от ползватели на системата, включително общности за енергия от възобновяеми източници и граждански енергийни общности, особено в полза на свързаните с него предприятия.

3. Операторите на разпределителни системи предоставят на ползвателите на системата информацията, която им е необходима за ефективен достъп до системата и нейното използване. По-специално операторите на разпределителни системи публикуват ясна и прозрачна информация относно капацитета, който е на разположение за нови връзки в техните райони на експлоатация, с висока пространствена детайлност, като спазват обществената сигурност и поверителността на данните и включват капацитета по искания за свързване и възможностите за гъвкаво свързване в претоварени райони. Публикуваната информация включва информация за критериите за изчисляване на капацитета, който е на разположение за нови връзки. Операторите на разпределителни системи актуализират тази информация редовно, най-малко на всеки три месеца.

Операторите на разпределителни системи предоставят прозрачна и ясна информация на ползвателите на системата относно състоянието и обработката на техните искания за свързване. Те предоставят тази информация в срок от три месеца от подаването на искането. Когато свързване, за което е подадено искане, не е нито осигурено, нито окончателно отказано, операторите на разпределителни системи актуализират тази информация редовно, най-малко на всеки три месеца.

- 3а. Операторите на разпределителни системи предоставят на ползвателите на системата възможността да поискат свързване с мрежата и да подадат съответните документи изцяло в цифрова форма.
- 3б. Държавите членки могат да решат да не прилагат параграф 3 спрямо интегрирани електроенергийни предприятия, обслужващи по-малко от 100 000 свързани клиенти или обслужващи малки изолирани системи. Държавите членки могат да прилагат праг, по-нисък от този за 100 000 свързани клиенти.

Държавите членки насърчават интегрираните електроенергийни предприятия, обслужващи по-малко от 100 000 свързани клиенти, да предоставят веднъж годишно на ползвателите на системата информацията, посочена в параграф 3, и поощряват сътрудничеството между операторите на разпределителни системи за тази цел.“

11) В член 33 параграф 1 се заменя със следното:

- „1. Без да се засяга Директива 2014/94/ЕС на Европейския парламент и на Съвета^{*}, държавите членки установяват необходимата нормативна уредба, за да улеснят свързването на публично достъпни и частни зарядни точки с функционални възможности за интелигентно зареждане и функционални възможности за двупосочно зареждане в съответствие с член 20а от Директива (ЕС) 2018/2001 към разпределителните мрежи. Държавите членки гарантират, че операторите на разпределителни системи си сътрудничат на недискриминационна основа с всяко предприятие, което притежава, разработва, експлоатира или управлява зарядни точки за електрически превозни средства, включително по отношение на свързването с мрежата.

^{*} Директива 2014/94/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2014 г. за разгръщането на инфраструктура за алтернативни горива (ОВ L 307, 28.10.2014 г., стр. 1).“

12) Член 59 се изменя, както следва:

а) параграф 1 се изменя, както следва:

і) буква в) се заменя със следното:

„в) в тясна координация с другите регулаторни органи, гарантира, че единната платформа за разпределяне, създадена в съответствие с Регламент (ЕС) 2016/1719 на Комисията*, ЕМОПС за електроенергия и ООРСЕС изпълняват задълженията си съгласно настоящата директива, Регламент (ЕС) 2019/943, мрежовите кодекси и насоките, приети съгласно членове 59, 60 и 61 от Регламент (ЕС) 2019/943, и друго приложимо право на Съюза, включително по отношение на въпроси от трансграничен характер, както и решенията на ACER, и съвместно установяват случаите на неизпълнение на съответните задължения от страна на единната платформа за разпределяне, ЕМОПС за електроенергия и ООРСЕС; когато регулаторните органи не са успели да постигнат съгласие в срок от четири месеца след началото на консултациите с цел съвместно установяването на случаите на неизпълнение, въпросът се отнася до ACER за решение съгласно член 6, параграф 10 от Регламент (ЕС) 2019/942;

* Регламент (ЕС) 2016/1719 на Комисията от 26 септември 2016 г. за установяване на насока относно предварителното разпределяне на преносна способност (ОВ L 259, 27.9.2016 г., стр. 42).“

ii) буква щ) се заменя със следното:

„щ) следи за премахването на необоснованите пречки и ограничения за развитието на потреблението на самостоятелно произведена електроенергия, споделянето на енергия, общностите за енергия от възобновяеми източници и гражданските енергийни общности, включително пречките и ограниченията, възпрепятстващи свързването на гъвкаво разпределено производство на енергия в разумен срок в съответствие с член 58, буква г).“

б) параграф 4 се заменя със следното:

„4. Регулаторният орган, намиращ се в държавата членка, в която се намира седалището на единната платформа за разпределяне, на ЕМОПС за електроенергия или на ООРСЕС, разполага с правомощието да налага ефективни, пропорционални и възпиращи санкции на субектите, които не изпълняват задълженията си съгласно настоящата директива, Регламент (ЕС) 2019/943 или други относими правно обвързващи решения на регулаторния орган или на ACER, или да предлага на компетентния съд да наложи такива санкции.“

13) В член 66 се добавят следните параграфи:

„6. Чрез дерогация от член 40, параграф 4, операторите на преносни системи в Естония, Латвия и Литва трябва да могат да разчитат на услуги по балансиране, предоставяни от местни доставчици на съоръжения за съхраняване на електроенергия, свързани предприятия на оператори на преносни системи и други съоръжения, притежавани от операторите на преносни системи.

Чрез дерогация от член 54, параграф 2, Естония, Латвия и Литва могат да разрешат на своите оператори на преносни системи и свързани предприятия на оператори на преносни системи да притежават, разработват, управляват и експлоатират съоръжения за съхраняване, без да провеждат открита, прозрачна и недискриминационна тръжна процедура, и могат да разрешат такива съоръжения за съхраняване на енергия да купуват или продават електроенергия на балансиращите пазари.

Дерогациите, посочени в първа и втора алинея, се прилагат до три години след присъединяването на Естония, Латвия и Литва към континенталната европейска синхронна зона. Когато това е необходимо за запазване на сигурността на доставките, Комисията може да удължи първоначалния тригодишен срок с най-много пет години.

7. Чрез дерогация от член 40, параграф 4 и член 54, параграф 2, Кипър може да разреши на своя оператор на преносна система да притежава, разработва, управлява и експлоатира съоръжения за съхраняване на енергия, без да провежда открита, прозрачна и недискриминационна тръжна процедура.

Дерогацията от първа алинея се прилага, докато преносната система в Кипър не бъде свързана с преносните системи на други държави членки.“

14) Вмъква се следният член:

„Член 66а

Достъп до енергия на достъпни цени по време на криза, свързана с цените на електроенергията

1. Съветът може, с решение за изпълнение, прието въз основа на предложение на Комисията, да обяви криза, във връзка с цените на електроенергията, на регионално равнище или на равнището на целия Съюз, ако са изпълнени следните условия:
 - а) наличието на много високи средни цени на пазарите на електроенергия на едро, които са най-малко два и половина пъти по-високи от средната цена за предходните пет години и най-малко 180 EUR за MWh и които се очаква да се запазят най-малко шест месеца, като при изчисляването на средната цена за предходните пет години не се вземат предвид периодите, през които е била обявена криза, във връзка с цените на електроенергията, на регионално равнище или на равнището на целия Съюз;
 - б) рязко увеличение на цените на електроенергията на дребно от порядъка на 70 %, което се очаква да се запази най-малко три месеца.
2. В решението за изпълнение, посочено в параграф 1, се посочва срокът му на действие, който може да бъде до една година. Този срок може да бъде удължен в съответствие с процедурата, предвидена в параграф 8, с последователни срокове от най-много една година.

3. Обявяването на криза, свързана с цените на електроенергията, на регионално равнище или на равнището на целия Съюз съгласно параграф 1 осигурява справедлива конкуренция и търговия във всички държави членки, засегнати от решението за изпълнение, за да не се допускат неоправдани нарушения на вътрешния пазар.
4. Когато са изпълнени условията, предвидени в параграф 1, Комисията представя предложение за обявяване на криза, свързана с цените на електроенергията, на регионално равнище или на равнището на целия Съюз, в което се посочва предлаганият срок на действие на решението за изпълнение.
5. Съветът, като действа с квалифицирано мнозинство, може да измени предложението на Комисията, представено съгласно параграф 4 или 8.
6. Когато Съветът е приел решение за изпълнение съгласно параграф 1, държавите членки могат през срока на действие на това решение да предприемат временна целенасочена публична намеса при определянето на цените за доставка на електроенергия на малки и средни предприятия. Тази публична намеса:
 - а) се ограничава до най-много 70 % от потреблението на бенефициера през същия период на предходната година и запазва стимул за намаляване на потреблението;
 - б) отговаря на условията, установени в член 5, параграфи 4 и 7;
 - в) когато е приложимо, е съобразена с условията, установени в параграф 7 от настоящия член;
 - г) е подготвена така, че да свежда до минимум отрицателното разпокъсване на вътрешния пазар.

7. Когато Съветът е приел решение за изпълнение съгласно параграф 1 от настоящия член, държавите членки могат през срока на действие на това решение, чрез дерогация от член 5, параграф 7, буква в), когато предприемат целенасочена публична намеса при определянето на цените за доставяне на електроенергия съгласно член 5, параграф 6 или съгласно параграф 6 от настоящия член, по изключение и временно да определят цена за доставката на електроенергия, която е под себестойността, ако са изпълнени следните условия:
- а) определената цена се прилага само за най-много 80 % от медианното потребление на домакинствата и запазва стимул за намаляване на потреблението;
 - б) няма дискриминация между доставчиците;
 - в) доставчиците получават обезщетение за доставките под себестойността по прозрачен и недискриминационен начин;
 - г) всички доставчици имат право да представят оферти за цената за доставка на електроенергия, която е под себестойността, при същите условия;
 - д) предлаганите мерки не нарушават вътрешния пазар на електроенергия.
8. Своевременно преди изтичането на определения съгласно параграф 2 срок на действие, Комисията преценява дали предвидените в параграф 1 условия продължават да бъдат изпълнени. Ако Комисията прецени, че предвидените в параграф 1 условия продължават да бъдат изпълнени, тя представя на Съвета предложение за удължаване на срока на действие на решението за изпълнение, прието съгласно параграф 1. Когато Съветът реши да удължи срока на действие, параграфи 6 и 7 се прилагат по време на така удължения срок.

Комисията непрекъснато оценява и следи въздействието на всяка мярка, приета съгласно настоящия член, и редовно публикува резултатите от тези оценки.“

15) В член 69 параграф 2 се заменя със следното:

„2. До 31 декември 2025 г. Комисията извършва преглед на прилагането на настоящата директива и представя доклад на Европейския парламент и на Съвета. Ако е целесъобразно, Комисията представя законодателно предложение заедно с доклада или след неговото представяне.

При прегледа на Комисията се оценява по-специално качеството на услугата, предлагана на крайните клиенти, и дали клиентите, особено уязвимите клиенти и клиентите, засегнати от енергийна бедност, са защитени по подходящ начин съгласно настоящата директива.“.

Член 3

Транспониране

1. Държавите членки въвеждат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими, за да се съобразят с настоящата директива, до ... [шест месеца от датата на влизане в сила на настоящата директива].

Чрез дерогация от първа алинея от настоящия параграф, държавите членки въвеждат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими, за да се съобразят с член 2, точки 2 и 5, до ... [24 месеца от датата на влизане в сила на настоящата директива].

Те незабавно информират Комисията за това.

Когато държавите членки приемат тези разпоредби, в тях се съдържа позоваване на настоящата директива или то се извършва при официалното им публикуване.

Условията и редът на позоваване се определят от държавите членки.

2. Държавите членки съобщават на Комисията текста на разпоредбите от националното законодателство, които те приемат в областта, уредена с настоящата директива.

Член 4

Влизане в сила

Настоящата директива влиза в сила на двадесетия ден след публикуването ѝ в *Официален вестник на Европейския съюз*.

Член 5

Адресати

Адресати на настоящата директива са държавите членки.

Съставено в Брюксел на

За Европейския парламент

Председател

За Съвета

Председател